

FORATS PER A FER UN RÈQUIEM

cabosanroque i Miquel García

Comissàries: Ingrid Guardiola i Meritxell Ferrer

Del 7 de juny al 13 d'octubre de 2024

Inauguració, divendres 7 de juny a les 18.30 h

Bòlit_LaRambla

- «Forats per a fer un rèquiem» parla de les fosses comunes del franquisme, un tema que torna a estar en el debat públic a causa de la negativa d'alguns governs autonòmics, formats per partits de dreta i d'extrema dreta, d'aplicar la llei de la memòria democràtica 20/2022.
- L'exposició compta amb dues obres, una de cabosanroque i una altra de Miquel García. Els cabosanroque se centren en el comboi que l'any 1959 va traslladar 179 cossos no identificats de la demarcació gironina al Valle de los Caídos i Miquel García parteix d'una llista de més de 5.000 morts no exhumats.
- Les dues peces creen una xarxa de memòria. Els cabosanroque han treballat a partir de 19 municipis de les comarques gironines on s'han trobat les fosses comunes vinculades al projecte. Miquel García ha col·laborat amb l'Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya.
- «Forats per a fer un rèquiem» s'emmarca en el programa *Memòria i arxiu* del Bòlit i forma part d'un díptic dedicat a la memòria democràtica que, juntament amb «Vacances amb Franco. Els meus estius a l'Espanya franquista» (en coproducció amb el Museu de l'Empordà), es podrà veure fins a l'octubre.

El proper divendres 7 de juny a les 18.30 h al Bòlit_LaRambla tindrà lloc la inauguració de l'exposició «Forats per a fer un rèquiem» que aplega obres de cabosanroque i Miquel García.

El poeta Agustí Bartra, des de l'exili explicava la seva experiència a les trinxeres i clamava que havia callat massa: "*Cal que sapigueu de mi, de nosaltres*". *Qui és aquest "nosaltres"?*

Encara ara, es calcula que hi ha 140.000 persones desaparegudes durant la Guerra Civil i el franquisme, moltes de les quals es troben a les 4.265 fosses del franquisme. Se sol dir que, després de Cambodja, Espanya és el país amb més fosses per exhumar. A Catalunya n'hi ha més de 900 –la majoria d'elles vinculades als fronts de guerra– i s'estima que només se n'han obert un 10%. De fet, a Espanya, la Llei d'amnistia de 1977 va comportar passar pàgina de les greus violacions de drets humans comeses en el passat recent, cancel·lant fins i tot l'obertura de fosses comunes que havien iniciat familiars de les víctimes de la repressió franquista en algunes comunitats com Navarra i La Rioja en els anys de la transició.

No va ser fins a l'any 2000, en un moment àlgid del moviment de recuperació de la memòria històrica, que es va obrir, per iniciativa d'una associació memorialista una fossa de repressió franquista a Castella-Lleó, la primera fossa comuna.

A Catalunya, l'octubre de 2007 s'aprovava la Llei del memorial democràtic (13/2007), la primera "Llei de memòria democràtica"; dos mesos després s'aprovava la Llei estatal coneguda popularment com la "ley de recuperación de la memoria histórica" (52/2007). També a Catalunya el 2009 es va impulsar la Llei 10/2009, sobre la localització i la identificació de les persones desaparegudes durant la Guerra Civil i la dictadura franquista i la dignificació de les fosses comunes. Posteriorment, es van aprovar diversos articulats seguint l'exemple català i estatal en altres comunitats autònomes. De nou en el context estatal, des de 2020 fins a l'actualitat s'ha creat una Direcció General de Memòria Democràtica i una Secretaria d'Estat de Memòria Democràtica. El 2022 es va aprovar la "Ley de Memoria Democrática" (20/2022) de rang estatal que amplia els àmbits d'acció i que incorpora, com la llei pionera catalana, el qualificatiu de "democràtica", entenent, precisament, que la història també la fan els "vençuts" i que la reparació s'ha de fer en nom de les víctimes i de les persones resistents als totalitarismes, no de la història.

Aquestes són algunes de les principals accions de memòria democràtica per recuperar la memòria dels vençuts i dels opositors al franquisme. Però després de la Guerra Civil, i durant moltes dècades, va prevaler el silenci administratiu pel que fa als seus cossos. La dictadura franquista només vetllava per les seves víctimes, els seus partidaris i, alhora, va marginalitzar la memòria dels seus adversaris republicans i va deixar aquests morts en la pau relativa d'un dolor que es creia que si es callava, desapareixia.

En els últims mesos han aparegut notícies sobre l'interès d'algunes comunitats per derogar les diverses lleis autonòmiques de memòria democràtica. S'ha vist a Aragó, València, Illes Balears, Cantàbria, Extremadura i Múrcia. Quins arguments donen? Segons el govern d'Aragó, la Llei de memòria democràtica d'Aragó (14/2018) «imposa un relat oficial i qualsevol pretensió de crear una història oficial vulnera les llibertats públiques, ja que al legislador no li correspon construir un relat històric de cap època determinada».

Aquesta exposició està vinculada al programa *Arxiu i memòria* del projecte del Bòlit, així com a la línia estratègica de memòria democràtica de l'actual consistori de l'Ajuntament de Girona. La memòria demana una política compromesa amb la cultura del record. No es poden executar polítiques locals o nacionals escapçant les trames subterrànies que donen sentit i forma a cada indret. Territorialitzar la cultura en l'espai és important, és a dir, establir vincles, afectes i projectes en un territori compartit; però també en el temps: aquestes "altres" aliances.

L'exposició «Forats per a fer un rèquiem» forma part d'un díptic dedicat a la memòria democràtica juntament amb «Vacances amb Franco. Els meus estius a l'Espanya franquista», una coproducció amb el Museu de l'Empordà i que té lloc al Bòlit_StNicolau i a la Sala l'Escorxador de Figueres. Les dues es podran veure fins l'octubre al Bòlit.

DUES MIRADES DE DOS ARTISTES SOBRE LES FOSSES COMUNES:

Aquesta exposició parteix de l'interès dels cabosanroque per les fosses del franquisme, en concret, pel comboi del 23 de març de 1959 que portava 179 cossos exhumats a la província de Girona al Valle de los Caídos (actualment Valle de Cuelgamuros). La seva recerca es va connectar amb la sèrie "Exhumacions" de

Miquel García i tot el seu extens treball sobre la memòria democràtica, ja fos emplaçada en la Segona Guerra Mundial o en la Guerra Civil Espanyola.

Les dues peces creen una xarxa de memòria. En el cas de cabosanroque s'ha treballat a partir de 19 municipis de les comarques gironines on s'han trobat les fosses comunes d'on van sortir els cossos, dels quals 9 col·laboren directament amb el projecte. En el cas de Miquel Garcia amb l'Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya, una entitat per mantenir viu el record dels republicans executats pel franquisme a Catalunya per raons polítiques i ideològiques.

cabosanroque

22 forats per a fer un rèquiem

2024

El 2018 els artistes cabosanroque van trobar-se amb l'article "La memòria soterrada de la Guerra Civil" de Joan Pla, a la *Revista de Girona* de 2008 i van voler convertir aquell diagnòstic històric en un projecte artístic. L'article deia que el 1958, a conseqüència de la imminent inauguració del Valle de los Caídos (pel vintè aniversari de la fi de la guerra), el règim franquista va demanar als governs civils provincials la localització de restes inhumades irregularment durant la guerra. L'èpica del relat i la mesura del mausoleu exigien molts més cossos dels que s'havien enterrat per voluntat de les famílies dels caiguts del bàndol nacional. El 23 de març de 1959, van sortir en camions els 179 cossos cap al Valle (nota: a l'article es parla de 159, però fruit de la investigació se n'han trobat més de no identificats). Les seves restes s'havien exhumat de 22 fosses de diferents poblacions de la província. Després de contrastar els bancs de memòria, en col·laboració amb el Memorial Democràtic, els "forats" es van reduir a 19 municipis, que es corresponen amb aquelles localitats on els morts no han estat identificats.

El que han fet cabosanroque és un pas més en la seva carrera com a artistes. Si el tema de la guerra ja formava part de *Viatges i flors* (en una clara menció a la guerra d'Ucraïna des del punt de vista de les dones i de les criatures), amb aquest projecte defugen els grans noms de la literatura catalana que tant els ha donat a conèixer (Verdaguer, Brossa, Rodoreda...) per endinsar-se en els morts anònims de la guerra.

22 forats per a fer un rèquiem és un oratori laic que visualitza i dona cos sonor a l'esvaïment d'aquests cossos i els seus respectius noms enterrats en fosses comunes de la demarcació de Girona. L'enterrament esborra la seva identitat: primer separant el cos del nom, i, finalment, esfondrant el cos. El seu posterior trasllat i la inhumació a la cripta del Valle, acaba per abolir el límit físic de cada cos, en fondre's amb els fonaments en descomposició de la pròpia arquitectura i amb el cos contigu del monument, on nacionals i republicans es difuminen. És un esvaïment definitiu. Ja no som a temps d'anomenar aquells cossos, però encara podem construir un oratori des de la creació, donar-los aquest nou "cos" musical i visual.

Formalment, és una instal·lació audiovisual que es construeix a partir de dues representacions complementàries sobre el silenci contingut dins els 22 forats excavats a terra. D'una banda hi ha un conjunt de pesos amb terra extreta dels llocs on suposadament hi havia hagut cada fossa. El pes de la terra de cada forat genera una nota sobre una corda. De l'altra, hi ha els silencis dels vídeos enregistrats a cada forat. Amb aquestes notes i aquests silencis s'ha compost un oratori contemporani, en memòria dels 179 noms que mai podem dir.

Des del Bòlit es va acompanyar la investigació de cabosanroque per localitzar els emplaçaments exactes de les fosses als diferents bancs de memòria: el del Ministerio, el de la Generalitat, el de l'Arxiu de Girona, el de l'Arxiu Municipal i els registres de la Guàrdia Civil. La recerca ha comptat amb la col·laboració de la historiadora Queralt Solé i el suport del Memorial Democràtic. Tant el nombre de cossos, com la ubicació de la fossa canviava segons les diferents bases de dades. Aquest ball de xifres i ubicacions parla per sí mateix, denota la complexitat de la memòria. Les fosses que no estaven emplaçades al cementiri no es van localitzar. Davant d'aquesta falta d'informació, els artistes han pres una decisió simbòlica i subjectiva del lloc on s'ha localitzat el "forat". En la recerca també es va parlar amb alcaldes i regidors/es dels diversos municipis. Alguns van respondre amb ganes de col·laborar, d'altres no volien saber res del passat.

Miquel García

Exhumació núm. 2

2024

Miquel García continua la seva recerca sobre les víctimes del franquisme que va començar amb "Krematorium" el 2021. Creades amb la intenció d'exterminar i fer desaparèixer el que en elles apareix, sovint persones i llibres, les llistes negres s'han confeccionat durant segles com un sinònim de mort. "Krematorium" interpreta la creació d'una llista amb les dades de 5.159 republicans i republicanes assassinats als camps nazis.

L'artista va començar la recerca del projecte "Exhumacions" l'any 2019. La primera "Exhumació" es va produir el 2021 a València, on va presentar una llista amb 5.308 registres de víctimes de la repressió franquista enterrades en fosses comunes al País Valencià. La llista va ser intervinguda amb pintura termosensible que es desvetllava amb la fricció de la mà dels familiars de la Plataforma d'Associacions de Familiars de Víctimas del Franquismo de las Fosas Comunes de Paterna. Aquesta metodologia, de caràcter físic, filosòfic i memorialístic, l'aplica a tota la sèrie d' "Exhumacions". L'acció es va dur a terme en el terror conegut com el Paredón de España, on els franquistes van afusellar 2.238 persones i les van enterrar en fosses comunes, al cementiri de Paterna.

Exhumació núm. 2 és una obra multidisciplinària que combina pintura, performance i vídeo per a la realització d'una exhumació simbòlica. L'obra presenta una llista impresa amb més de 5.000 persones soterrades en fosses comunes a Catalunya. El contingut de la llista ha estat tapat amb una pintura termosensible de color negre que n'impedeix la seva lectura. Per tal de reproduir l'acció d'extreure a la llum allò que ha estat ocultat, es va convidar a l'Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya a participar en el projecte i a activar la llista. L'acció es va realitzar al Fossar de la Pedrera de Barcelona, on s'inhumaren 1.717 persones entre els anys 1939 i 1952, de les quals 1.686 van ser afusellades al Camp de la Bota, 8 als fossars del castell de Montjuïc i 23 van ser executades amb el garrot vil a la presó Model de Barcelona. Les famílies de les persones executades desvetllen les dades dels seus parents fregant la pintura negra. Mitjançant la calor humana les seves dades tornen a sortir a la llum. Per a realitzar la peça, Miquel García va rebre l'ajuda de Girona Crea i el Memorial Democràtic, a més a més de la producció del

Bòlit. Actualment, l'artista està desenvolupant la recerca per realitzar *Exhumació núm. 3* a la ciutat de Madrid.

BIOGRAFIES

cabosanroque són Laia Torrents (1976, Vic) i Roger Aixut (1975, Palma) són un duo d'artistes sonors que neix d'un nombrós col·lectiu musical format a Barcelona l'any 2001. A cavall entre les arts plàstiques i escèniques, i la música experimental, el seu treball gira al voltant de les capacitats performatives de la màquina, l'objecte i el so. Des de 2015 són artistes residents a la Fundació Lluís Coromina a Banyoles.

Laia Torrents (1976) és llicenciada en Enginyeria Superior industrial per la UPC i estudis superiors de Composició, Harmonia i Arranjaments al Taller de Músics, i Roger Aixut (1975) és llicenciat en Arquitectura, UPC. La seva producció aplega els espectacles *Bestiari*, *El run-run del nyigo nyigo*, *Música a màquina*, *Maquinofòbiapianolera*, *Torn de Nit* i *La Caixeta*, així com les instal·lacions sonores i visuals *Los árboles aullaron* (Fonoteca Nacional de Mèxic, Vive Latino 2013), *Pas de loup* (La Capella, Barcelona), *No em va fer Joan Brossa* (Centre d'Art Santa Mònica), *Dimonis* (2019), *Petromasculinitats* (2021, Bòlit), *Flors i viatges* (2022 Temporada Alta, 2023 Grec, 2024 CCCB) entre d'altres. www.cabosanroque.com

El treball interdisciplinari de **Miquel García** (Barcelona, 1975) explora diferents línies de recerca: la noció d'espai i territori, l'anàlisi de les estructures econòmiques i de poder i les teories contemporànies sobre història i identitat col·lectiva. Els seus projectes són narratives construïdes per textos creats o apropiats. Li interessa la cerca de llacunes, de les omissions, de vegades per mitjà del que està amagat, oblidat, detectant canvis sobre la seva pròpia història, desenvolupament i desaparició. Les seves propostes estan vinculades d'una manera o altra a la formació sociopolítica del món actual, als comportaments humans, les migracions, les exclusions, els abusos de poder i generar estratègies de supervivència. Graduat en Belles Arts i Màster en Investigació i Producció artística per la Universitat de Barcelona, va finalitzar els estudis a la Cooper Union de Nova York. Miquel García ha realitzat diverses residències artístiques entre les quals destaquem: El Ranchito (Escorxador, Madrid), La Casa das Caldeiras (San Paulo), Dare Dare (Montreal), Chang Dong Art Studio a Seül (becat per la Unesco-Auschberg), a Axeneo7 (Quebec) becat pel Conca, a MCO art (becat per la Fundació Joan Miró de Mallorca) i a Hangar, Barcelona. Ha exposat de forma col·lectiva al Centre Georges Pompidou de París i Màlaga, la Galeria Vermelho de São Paulo, La Sala d'Art Jove de la

Generalitat de Catalunya, Barcelona (premi de l'edició 2013), a Casino, Luxemburg, Stampa, a Basel i a les Biennals de Mardin (Turquia), Turku (Finlàndia), Vic, Zamora i ALBIAC (Almeria). El seu treball ha estat presentat individualment al Centre Cultural de Noain, a la galeria àngels barcelona, a la Cooper Union (Nova York) i al Museu d'Art Modern de Tarragona. A més, ha impartit classes com a docent en tallers amb joves a Medellín, Manizales, (Colòmbia), Bolívia, São Paulo, Palestina, Barcelona, Bilbao i Buenos Aires. www.miquelgarcia.net

Col·laboracions: Ajuntament de Celrà, Ajuntament de Sarrià de Ter, Ajuntament de l'Escala, Ajuntament de Sant Gregori, Ajuntament de Garrigoles, Ajuntament de Sant Martí de Llémena, Ajuntament de Viladrau, Ajuntament de Sant Miquel de Campmajor, Ajuntament de Bolvir, Consell Comarcal del Pla de l'Estany, Arxiu Municipal de Girona, Arxiu Històric de Girona, Revista de Girona, Memorial Democràtic.

PROGRAMA PÚBLIC

Dijous 27 de juny a les 19 h

Bòlit_LaRambla

Visita comentada a l'exposició

Amb cabosanroque i Miquel García

Dijous 3 d'octubre a les 19 h

Centre Cultural La Mercè

De tomba a refugi: viure emboscats

Amb Joan Nogué i Maxi Fuentes

972427627 bolit@ajgirona.cat www.bolit.cat

Descàrrega d'imatges i programa

<https://nextcloud.ajgirona.org/index.php/s/zeF4TwdjLQR2Txj>

